

MEDENİYET VE GENÇLİK

Mehmet Ali YÜKSEL

Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Muhsin SAKAR

Öğrenci Konseyi Başkanı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü.

ÖZET

Maddi ve Manevi unsurları ihtiva eden bir kavram olarak “Medeniyet”; sınırları tam belli olmayan, tanımlaması zor olan bir toplumsal yaşam, düşünce ve değerler sistemidir. Her medeniyet zaman, insan, coğrafya vb. kendisine özgü şartlar altında oluşmaya başlamakta ve şartlarda meydana gelen değişimler sonucunda yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Bu şartlar içerisindeki “insan” unsuru diğer unsurlara da ciddi etki eden önemli ve temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bir başka ifade ile nesiller benimseyeceği düşünce, değer ve davranış ile medeniyetin oluşumunda, yükselişinde ve gerileyişinde kilit konumdadır.

Çalışmada insan ve medeniyet ilişkisi ele alınacak ve bu ilişki medeniyet inşaatı ve genç nesiller arasındaki bağlantı açısından analiz edilecektir. Çalışmanın sonucunda medeniyet inşaatı için nasıl bir neslin, nasıl bir gençliğin yetiştirilmesi gerektiğini ortaya koymak hedeflenmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde medeniyet kavramı üzerinde durulacak, medeniyeti oluşturan unsurlara değinilerek medeniyet düşüncesinin genel çerçevesi çizilecektir. İkinci bölümde ise insan unsuru ve medeniyet arasındaki ilişki ve nasıl bir neslin medeniyet ortaya koyabileceği incelenecektir. Son olarak da medeniyet inşaatı edebilecek bir nesil için gençlerde olması gereken maddi ve manevi özellikler analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Medeniyet, toplum, gençlik.

ABSTRACT

The concept of civilization that comprises material and spiritual features is a system of thoughts and values whose limits are not certain and hard to define. Every civilization begins to come into existence in peculiar conditions such as time, human beings and geography and as a result of the changes in the conditions they slowly disappear. The element of human being comes to the forefront as a crucial factor that affects the other features. In other words, generations are key in the formation, rise and fall of the civilizations with the thoughts, values and behaviors that they adopt.

The study will focus on the relation between human and civilization and this relationship will be analyzed in terms of connection with civilization construction and young generation. At the end of the study, it is aimed to reveal how a young generation should be brought up for the construction of civilization. In the first part of the study, the concept of civilization will be emphasized and the general framework of civilization will be drawn by referring to the elements forming civilization. In the second part, the relationship between human element and civilization and how a generation of civilization can be revealed will be examined. Finally, for a generation that can build civilization, the material and spiritual characteristics that young people should have will be analyzed

Key Words: civilization, society, youth.

Giriş

Medeniyet kavramı günlük yaşamda atıf yapılan, söylem ve yazılarda sıklıkla kendine yer bulan bir kavramdır. Maddi ve manevi unsurları bünyesinde barındıran medeniyet kavramına ve içeriğine dair pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Ancak hepsinde ortak bir payda bulunmaktadır ki, bu da bir toplumun diğer toplumlara karşı üstünlük iddiasıdır. Bu iddianın en güçlü formu olarak karşımıza çıkan medeniyet olgusu onları oluşturan toplumların etkisiyle şekillenmektedir.

Medeniyetler, inşa edilebilen bir olgu, tasarlanan bir üst yapıdır. Bir toplumun inançlarını, değerlerini, geleneklerini, başarılarını içermekte ve o toplumun kendisini tanımlayarak varlık bulacağı temeli teşkil etmektedir. Medeniyetlerin ortaya çıkması toplumların gayretine ve sahip olduğu özelliklere bağlıdır. Herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda toplumların içerisinde

yer aldığı bir medeniyetin varlığından bahsedebilmek için, o toplumların bir takım şartları sağlaması gerekmektedir. Ancak o şartları sağlayan toplumlar medeniyet inşa edebilmekte ya da mevcut medeniyetlerini daha üst seviyelere taşımaktadırlar.

Medeniyetlerin kurulmasında, sürdürülmesinde ve gelişmesinde anahtar rol hiç şüphesiz ki genç bir nesildir. Toplumun dinamik gücü olan yeni nesiller, genç kuşaklar toplumu şekillendirmekte; gençlerin tesiriyle şekillenen toplumlar medeniyetleri şekillendirmektedir. Bu sebeple doğru bir gençlik inşasının geri dönüşü, bir medeniyetin doğuşu olacaktır. Medeniyet ve gençlik arasındaki bu bağlantının analiz edilmesi, medeniyet kurma gibi bir hedefi olan toplumların nelere ihtiyaç duyabileceğinin ve neler yapması gerektiğinin ortaya konulması açısından önem arz etmektedir.

Medeniyet Kavramı

XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başta bilimsel, ekonomik ve siyasal alanlar olmak üzere yükselişe geçen Avrupa devletleri kendilerini dünyada üstün bir konumda görmeye başlamıştır. Sahip olduklarını düşündükleri bu konumlarını da Latince’de şehirli anlamına gelen “*civilis*” kelimesinden türettikleri Fransızca “*civilisation*” ile İngilizce “*civilization*” kavramları ile ifade etmişlerdir.¹ *Civilis* kavramıyla şehirli olanları, ilkel ve vahşi insanlardan üstün tutan Batılılar buradan türettikleri *civilisation/civilization* kavramlarıyla da kendileri hem yatay/mekânsal olarak hem de dikey/zamansal olarak üstün olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir.² Batı’nın ben-idrakinin bir yansıması olan *civilisation* kavramıyla son iki ya da üç asırda Batı’nın tarih içerisinde var olmuş kendilerinden olmayanlara diğer toplumlara yahut aynı dönemdeki diğer toplumlara göre üstün kabul ettiği her şey ifade edilmiştir.³

Civilisation kelimesi ilk defa Victor Riqueti Mirabeau tarafından 1757 yılında yayımlanan *L’ami des hommes ou traité de la population* adlı kitabında kullanılmış ve kısa sürede diğer Avrupa dillerine yayılmıştır.⁴ Bu kavramını Türkçe’de ilk kullanan ise Osmanlı İmparatorluğu’nun Paris Büyükelçisi olan

- 1 Ruhi GÜLER, Tanzimat’tan II.Meşrutiyet’e ‘Medeniyet’ Anlayışının Evrimi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamju Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, İstanbul, 2006 ss.12-13
- 2 GÜLER, a.g.e. ss.13-14.
- 3 Norbert ELÍAS, The Civilizing Process: The History of Manners and State Formation and Civilization, Wiley- Blackwell, Oxford, 2000, ss. 3.
- 4 İbrahim KALIN, “Dünya Görüşü, Varlık Tasavvuru ve Düzen Fikri: Medeniyet Kavramına Giriş”. Divân, 15(29), 2010, ss.2.

Mustafa Reşit Paşa olmuştur. Mustafa Reşit Paşa, 1834 yılında Paris'ten gönderdiği resmi yazılarında “sivilizasyon” olarak kullandığı bu kavramın Türkçe karşılığını bulamadığı için “*terbiye-i nas ve icra-yi nizamat*” olarak tarif etmiştir.⁵ Osmanlı'nın son devrinde *civilisation* teriminin Modern Batı'nın düşünce sistematığında ifade ettiği anlamları karşılamak için “Medeniyet” kelimesi Türkçeye kazandırılmıştır.⁶ *Civilisation* kavramının eş anlamlısı olan medeniyet kavramı, Arapça'da şehir anlamına gelen “*medine*” sözcüğü ile yönetmek ve malik olmak anlamına gelen “*deyn*” master ekinden türetilmiştir.⁷ Tıpkı *civilis* gibi, şehirli manasına gelen ve bedeviler ile şehirliler arasındaki farkı ifade eden “*medini*” sözcüğü üzerinden de medeniyet kavramının ifade ettiği farklılık ve üstünlük iması şekillenmiştir.

Kullanılmaya başlandığından beri *civilisation* ya da medeniyet kavramlarının kesin bir tanımını yapmak ise mümkün olmamıştır. Literatürde de kavramın içeriği, anlamı ve kapsamı üzerinde tam olarak bir uzlaşma sağlanamamıştır. En keskin görüş ayrılığı medeniyetin tekilliği ve çoğulluğu hususunda olmuştur. Bazı kuramcılara ve onlara takip eden göre insanlığın sahip olduğu tek bir medeniyet vardır ve buna da çeşitli milletler ve kültürler farklı aşamalarda katkıda bulunmuşlardır.⁸ Francis Fukuyama'ya göre; İnsanlığın Batı tarafından temsil edilen tek bir medeniyeti vardır, çünkü bütün zamanların ve bütün insanların deneyimlerini kapsayan eşsiz ve bağlantılı bir süreç olan tarih olgusu, evrimini Batı medeniyeti ile tamamlamıştır. Batı medeniyetinin ulaştığı seviye gelinebilecek en iyi noktadır. İnsanlık artık tamamen Batı medeniyetinin kontrolü altına girmiş ve diğer medeniyetler yok olmuştur.⁹ Kültür ve Medeniyet alanlarında önemli çalışmaları bulunan Nurettin Topçu 'ya göre medeniyet, insanlığın çalışarak ortaya koyduğu teknik eserlerin toplamının ulaştığı seviyedir.¹⁰ Sezai Karakoç'a göre, insanlık tarihinde akıp gelen tek bir medeniyet vardır; bu da hakikat medeniyeti olan İslam medeniyetidir. Tarih içerisinde var olduğu iddia edilen birçok medeniyet, hakikat medeniyetini arama yolunda ve-

5 Burak AVCI, Mustafa Şekip Tunç'un Kültür, Medeniyet ve eğitim Anlayışı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012, ss.63.

6 İlhan KUTLUER, “Medeniyet” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 28, İstanbul, 1998, ss. 296-297.

7 İlhan KUTLUER, a.g.e. ss. 296-297.

8 Recep ŞENTÜRK, “Medeniyetler Sosyolojisi: Neden Çok Medeniyetli Bir Dünya Düzeni İçin Yeniden İbn Haldûn”, İslâm Araştırmaları Dergisi, (2)16, 2006, ss.93.

9 Francis FUKUYAMA, The End of History and the Last Man, Free Press, 1992, s. 9-11

10 Nurettin TOPÇU, Yarınki Türkiye, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1961. Ss.196

rılmış bir uğraştır.¹¹ Medeniyet ruhumuzla, aklımızla, kalbimizle ilgili evrensel bir gerçekleşme, tarihi bir oluş ve değişimdir.¹² İslam Medeniyeti hem manevi, hem kültürel, hem de fiziki açıdan en derin, en yüksek ve en geniş kapsamlı medeniyet olmuştur.¹³

Bir diğer medeniyet anlayışı ise çoğulcu medeniyet anlayışıdır. Buna göre de aynı zaman diliminde, çeşitli faktörlerle şekillenen birden çok medeniyet vardır. Örneğin Huntington'a göre; medeniyetler dil, tarih, din, gelenek, kurumlar gibi ortak unsurlarla en geniş ve en yüksek seviyeye ulaşan kültürel yapılanmalardır.¹⁴ Yani ona göre medeniyet, insanların kendilerini diğer türlerden ayırt etmelerini sağlayan sahip oldukları en yüksek kültürel gruplaşma ve en geniş kültürel kimlik seviyesidir. İbni Haldun'a göre medeniyet; insanların, yaşamaya elverişli bölgelerde cemiyetler halinde yaşayarak yeryüzünü imar etmeleri ve ihtiyaçlarını sağlamak konusunda birbiriyle işbirliği içerisinde bir yaşadıkları hayattır.¹⁵ Ona göre tıpkı insanlar gibi devletlerin de doğal ömrü vardır, başlangıcından sonra ortalama 120 yıl süren bu ömrün sona ermesiyle medeniyetlerin ölmektedir.¹⁶

Görüldüğü üzere kavramın tanımlaması ve içerdiği anlam zamana, topluma ve düşünürlere göre ciddi farklılıklar göstermiştir. Ancak insanlığın tek değil birden fazla medeniyete sahip olduğu görüşü kabul edilen yaygın görüş olmuştur. Günümüzde ise medeniyet kavramının üç temel anlamda kullanıldığını söyleyebiliriz;¹⁷

- 1) İnsana kendini kontrol etme yeteneği veren kural ve değerler bütünü ifade eden anlamda,
- 2) Gelişmiş olarak kabul edilen toplumu gelişmemiş toplumlardan ayıran özellikleri belirten anlamda,
- 3) Ortak özellikler gösteren sosyal gruplar veya bunların bütünü anla-

11 Sezai KARAKOÇ, Kavramlar, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2012. Ss.11

12 Sezai KARAKOÇ, İnsanlığın Dirilişi, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2013, ss.9.

13 KARAKOÇ, Kavramlar, ss.11.

14 Samuel P. HUNTINGTON, Medeniyetler Çatışması, Çev: Cem Soydemir, Mehmet Turan, Okuyan US Yayınları, Ankara 2006, s. 25

15 İBN HALDUN, Mukaddime, C. I, Çev. Zakir Kadiri UGAN, İstanbul: MEB Yay. 1986, s. 658- 659,

16 İBN HALDUN, a.g.e. ss. 435.

17 Tahsin GÖRGÜN, Medeniyet' maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 28, İstanbul 1998, s. 296-297

mında: Bu anlamıyla, genellikle de bir dine nisbetle isimlendirilen büyük tarihî oluşumlar için kullanılmaktadır.

Medeniyetlerin Teşekkülü ve Beşeriyet

Her medeniyet, o medeniyeti kuranların, geliştirenlerin ya da içerisinde yaşayanların değerleriyle şekillenmiş bir değerler sistemidir. İnsan inanan, düşünen ve tesir eden bir varlık olduğu için, bütün medeniyetlerin temelinde bir inanış, düşünce ve hareket sistemi vardır.¹⁸ Tarihin herhangi bir döneminde var olmuş olan herhangi bir medeniyet ele alındığında kurduğu binalar, yaptığı eşyalar vasıtasıyla, o medeniyete mensup olan toplumların bir zamanlar nasıl bir inanç, düşünce ve hareket sistemine sahip olduğunu anlayabiliriz.¹⁹

Medeniyet, iktisadi, dini, hukuki, ahlaki vb. ilhamların bileşkesidir ve ferdî-iradî çabalarla metodlu bir şekilde oluşturulmaktadır.²⁰ Bir başka ifadeyle medeniyet insanlar tarafından ortaya konan bir takım maddî ve manevî unsurlara dayanmakta ve bunlar üzerinden “inşa” edilmektedir. Dolayısıyla herhangi bir zamanda ve mekanda herhangi bir medeniyetin varlığından bahsedebilmek için orada yaşayan insanların bir takım özellikleri bünyesinde barındırması ve bunlara bağlı olarak geliştirecekleri bir takım maddî manevî çıktılar ortaya koyması lazımdır. Bunlarda bulunması gereken olmazsa olmaz özellik ise özgün olmalarıdır. Binaları, eşyaları, kurumları, yaşamları ve değerleri gibi unsurları özgün olmayan bir toplumda medeniyetten bahsetmek mümkün değildir. Özgün olmayan toplumlar başka medeniyetlerin çatısı altında kalmış sıradan toplum olmaktan öteye geçememektedir. Bu yüzden özgünlük bir medeniyetin temeli, yapı taşı niteliğindeki en önemli unsurdur.

Bir medeniyet inşa edebilmek için ortaya konması gereken, bir medeniyette bulunması gereken başlıca unsurlara baktığımızda, Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) tarafından “Medeniyet İnşası-Türkiye Vizyonu” başlığı ile 5-6 Nisan 2015 tarihinde İstanbul’da düzenlenen uluslararası kongrenin sonuç bildirisinde bu unsurlardan öncelikli olanlarının belirtildiğini görmekteyiz. Bu unsurlar kongrenin sonuç bildirisinde şu şekilde sıralanmıştır:

- 1) Bir dünya görüşüne sahip olması gerekmektedir: Medeniyet insana, eşyaya, varlığa, hayata, Allah’a, ahirete, ölüme hâsılı kelâm ölüm ötesine

18 H. Ziya ÜLKEN. “Medeniyetimizin Değerler Sistemi”, Türk düşüncesi Mecmuası, (akt: İbrahim ASLANOĞLU, Kültür ve Medeniyet Kavramları.) 1(1),1953, ss.13.

19 ÜLKEN, a.g.e., ss.13.

20 Ziya GÖKALP, Türk Medeniyet Tarihi, Elips Kitap. Ankara, 2007, ss.25

- dair birbiriyle bütünlük arz eden, bağlantılı olan ve birbirini tamamlayan kapsamlı bir dünya görüşüne sahip olmalıdır,
- 2) Güçlü bir değerler manzumesi/sistemi bulunmalıdır,
 - 3) Gerçek ve sahih bir manevi referansa istinat etmelidir,
 - 4) Değişen değerlerle değişmeyen değerler arasındaki bağlantıyı kurmalıdır: Beşerî olan akılla ilahi olan vahiy arasındaki ortak nizamı, bağlantıyı ve sistemi sağlamalıdır,
 - 5) Yoğun bilgi birikimine sahip olmalıdır,
 - 6) Bilgiyi hayata intibak ettirebilmeli ve böylece İleri bir teknoloji üretebilmelidir,
 - 7) Gelişmiş bir ekonomisi olmalıdır,
 - 8) Çoğulcu toplum yapısına sahip olmalıdır,
 - 9) İyi işleyen adil bir devlet düzeni bulunmalıdır,
 - 10) Düzenli şehirlere ve şehircilik anlayışına sahip olmalıdır,
 - 11) Rafine bir sanat ve estetik kaygısı bulunmalıdır.²¹

Bu unsurları ele aldığımızda ilk dördünün inanç zemininde şekillenen soyut unsurlar olduğu görülmektedir. Gerçekten de inanışlar, tarih boyunca medeniyetlerin teşekkülünde daima birinci derecede rol oynamıştır.²² Eski Yunan, Mısır ve Çin medeniyetleri de, günümüzdeki Batı medeniyeti ve İslam medeniyeti de hep bu realite içerisinde ortaya çıkmıştır.²³ Medeniyetlerin varlıklarına ve eserlerine bakıldığında Antik Yunan-Roma medeniyetinin politeizme, Çin medeniyetinin Konfüçyüs'e ve Budizm'e, Avrupa medeniyetinin Hıristiyanlığa, İslâm medeniyetinin de İslâm'a borçlu olduğu görülmektedir.²⁴ İnanç üzerinden şekillenen değerler, toplumlar için bir nevi motivasyon, mefkure ve azmetme faktörü olarak ön plana çıkmaktadır. Toplumlar bu değerlerle şekillenen bazen erişilebilir bazen de ütopyik nitelikli bir dünya hayatına ulaşmayı

21 TASAM, Medeniyet İnşaaası- Türkiye Vizyonu Sonuç Bilidirisi, Uluslararası İstanbul Kongesi, 2015 ss 3-4. Erişim: http://www.tasam.org/Files/Etkinlik/File/SonucBildiris/DITK_Bildiri_TR.pdf_3c09f633-e41b-49f8-9906-a52b4ff619b5.pdf

22 M.Akif İNAN, Edebiyat ve Medeniyet Üzerine, Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları. 2012. ss.16

23 İNAN, a.g.e. ss.16

24 Peyami SAFA, Doğu-Batı Sentezi, İstanbul,1978. ss.115.

hedeflemektedir. Bu durum da medeniyetlerin inşası için gerekli olan ruhu ortaya çıkarmaktadır. Bu sebepten dolayı medeniyet kuracak bir toplumun ya da bir neslin, ölüm sonrasını da öncesini de kapsayan, bütüncül bir anlayışla geliştirilmiş değerlere ve düşüncelere sahip olması gerekmektedir.

Beşinci ve altıncı unsurlarda bilginin üretimine ve hayata geçirilmesine yer verilmiştir. Kendi bilgi birikimi olmayan, hayata dair felsefi, teknik, ekonomik, siyasal vb. alanlarda başkalarının ürettiği bilgiyi kullanan bir toplumun medeniyet kurması pek mümkün değildir. Bilgiyi üretmeyen, başka toplumların ürettiği bilgiyi kullanan toplumlar o toplumun dâhil olduğu medeniyetin etkisi altında girmeye başlarlar ve uzun dönemde o medeniyetin bir parçası haline dönüşürler. Çünkü bilgi, onu üretenden bağımsız düşünilemeyen bir çıktıdır. Kendisini üretenin sisteminde, onun algısı ve çıkarları doğrultusunda şekillenir.²⁵ Bilgi sayesinde ulaşılan teknik ve teknolojik ilerleme de ya paylaşılmaz ya da sınırlı paylaşılır, böylece o toplum diğer toplumlarda oluşmaya başlayan bağımlılık sayesinde üstünlük elde eder. Bu sebeple bir toplumun medeniyet inşa edebilecek kapasiteye erişebilmesi bilgiye, bilgiyle ortaya konulacak teknolojiye, teknik ilerlemeye ve bunların kendisi tarafından üretilmesine bağlıdır.

Yedinci unsur olan ekonomik gelişmişlik ise medeniyet inşa sürecinin yapı taşlarından birisidir. Ekonomik gelişmişlik düzeyi yetersiz olan toplumlar bilgi üretemez, teknoloji üretemez, değer üretemez (değerlerini kabul ettiremez), sistem kuramaz, şehirler inşa edememektedir. Bu gibi toplumlar varlığını sürdürmek ya da ayakta kalabilmek için başka toplumlara bağımlı haldedir. Bunun neticesinde de kendisine ait olmayan mevcut başka bir medeniyetin gölgesi altında kalmaktadır. Ancak belirli bir ekonomik seviyeye erişmiş, ticari ilişkiler açısından nispeten bağımlı olunan toplum durumuna gelmiş toplumlar, bu imkânlarını bilgi üretiminde, teknolojiye, mimaride, sanatta ve diğer alanlarda kullanarak bir medeniyet inşa edebilmektedir.

Sekizinci ve dokuzuncu unsurlar demokrasi, yönetim ve adalet gibi yapısal kurumları nitelemektedir. Eski Yunan, Roma İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve ABD gibi devletlerin sahip olduğu bu özellikler inşa ettiği ya da gelişmesine katkı sağladığı medeniyetlerin de böyle olduğu görülmektedir. Medeniyet inşa edebilecek bir toplum kurduğu sistem, savunduğu değerler ve ortaya koyduğu hedefler itibarıyla, ilgili zaman döneminde diğer toplumlara nazaran üstün bir seviyede olması gerekmektedir. Ancak bu nevi toplumlar

25 A. Bülent CİVAN, "Medeniyet tasavvuru ve bilgi telakkisi", Terkip ve İnşa 4. Sayı, 2015, ss.34.

kendisine hayranlık uyandırabilmekte ve başka toplumları kendi inşa ettiği ya da edeceği bir medeniyetin çatısı altına alabilmektedir.

Onuncu unsur olan düzenli şehirlere ve şehircilik anlayışına sahip olmalı unsuruyla medeniyetin vücut bulmuş hali, bir nevi vitrini olan şehirler inşa etmenin önemine dikkat çekilmektedir. Binalar, planlar ve mimari ait olduğu medeniyeti ve o medeniyeti inşa eden toplumun karakteristik özelliğini simgelmektedir. Şehir olgusu medeniyetler arasında ayırt edici bir öge olarak sembolleştirilmiştir.²⁶ Roma'nın dev Kolezyum'u, Mısır'ın Piramitleri, ABD'nin gökdelenleri bu durumun en iyi örnekleri olarak gösterilebilir. Ayrıca Medine'ye dayanan Medeniyet ya da *Civilis'e* dayanan *Civilisation* kavramlarının tarih boyunca ifade ettiği anlamların ortak noktasında da daima şehir anlamının bulunduğu görülmektedir. Zaten medeniyeti de şehir hayatının sosyal, siyasal, entelektüel, kurumsal, teknik ve ekonomik alanlarda mümkün kıldığı birikim, düzey ve fırsatlar olarak değerlendirmek mümkündür.²⁷ Başka bir deyişle medeni hayat, şehir hayatıyla ifade edilmektedir.²⁸ Çünkü medeni hayatın gerektirdiği imkânlar genel olarak şehirlerde bulunmaktadır. Sonuç itibariye sembol ettiği değerler, kazandırdığı kimlik ve sağladığı yaşam standardı açısından şehirler, medeniyetlerin vitrini konumundadır. Toplumlarında Medeniyet inşa etmeye şehir inşa etmekten başlamaları gerekmektedir.

Son unsur olarak yer verilen sanat ve estetik anlayışı da tıpkı şehirler gibi kimlik kazandıran ve değerleri sembol eden bir işleve sahiptir. İtalyan sanatçıların elinden çıkan resim ve heykellere bakanlar, onları italyanlara değil, bugünkü Avrupa'nın geneline mal edecektir. Anadolu'da çinilere bakanlar da sadece Osmanlı'yı değil, Osmanlı'nın da içinde yer aldığı Türk-İslam Medeniyeti'ni tahayyül edecektir. Toplumda yaygın olarak dinlenen müzikler, insanların duygu ve düşünce yapısına tesir ederek adeta toplumun kimyasına etki etmektedir. Bu yüzden sanat ve estetik hem ulus bazında hem de medeniyet bazındaki kimliğe tesir etmektedir. Zaten medeniyet inşasında sanatın ve sanatçının rolü de hayatın akışını estetik bir algıyla değiştirmesidir.²⁹

26 Celaleddin ÇELİK, İslam Şehri'nden Şehir İslamı'na: Tarihsel Tecrübeden Sosyolojik Pratiğe Şehrin Medeniyet Kodları, Milet ve Nihal, 9 (3), 2012. ss. 140.

27 KUTLUER, a.g.e. s. 296.

28 Ali AKDOĞAN, Ahlak, Medeniyet ve İslâm, Pınar yayınları, İstanbul, 2011, ss. 260

29 Memduh ATALAY, "Medeniyet hamlesi: Oluşumu karşılaştırması Bileşenleri", Terkip ve İnşa. 3. Sayı, 2015, ss.29 – 30.

Sanatın rafine olması ise, sanatçının diğer medeniyetlerin ve ya unsurların etkisi altında kalmadan kendine ait, kendini ifaden eden özellikte eserler meydana getirmesi demektir; buda medeniyet inşa süresinin yapı taşı olan özgün olma gerekliliğini sağlamaktadır.

Medeniyet İçin Gençliğin İnşası

Bir toplumun, medeniyet inşa edebilmesi için gerek duyacağı unsurlara ve bunları sağlayacak niteliklere baktığımızda, bunların hepsinin öğrenilen ve ya kazanılan özellikler olduğu görülmektedir. Toplumları medeniyet kurabilecek bir seviyeye taşımak için, luzum duyacakları nitelikleri onlara kazandırmak gerekmektedir. Toplumları oluşturan bireyler ve topluluklar değişebilen ve gelişebilen bir mahiyete sahip olduğu için toplumlarda değişebilmekte ve gelişebilmektedir. Bu sebeple her hangi bir medeniyetin inşası, o medeniyeti meydana getirecek toplumun inşası ile başlamaktadır. Toplumun inşası ise onu değiştirecek, yapısına şekil verecek temel olan gençliğin inşası ile başlamaktadır. Dolayısıyla medeniyetin inşası, evvela gençliğin inşasıyla mümkün olabilecektir.

Medeniyetlerin teşekkül ettiği ve ya edebileceği toplumları incelediğimizde, medeniyet kurabilecek bir toplumda bulunması gereken yoksa da kazandırılması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştık;

- 1) İnanç ve değerler,
- 2) Bilginin üretimi ve hayata geçirilmesi
- 3) Gelişmiş ekonomi
- 4) Gelişmiş kurumsal yapı
- 5) Düzenli şehircilik anlayışı
- 6) Sanat ve estetik anlayışı.

Bu gereksinimler, bir medeniyet inşa etme hedefi bulunuan toplumda, gençliğin sahip olması gereken unsurlardır. Bu unsurların temelinde ise özgün olmaları vardır. Özgün olabilmek ise ancak kişinin veya toplumun kendisini bilmesiyle mümkündür. Zira medeniyetlerin kurulmasını da, yükselmesini de, diğer medeniyetlerin muhtemel tahakkümlerine karşı direnebilmesini de sağlayan temel unsur bir medeniyet tebartüz etmesini sağlayan ben-idraki 'dir.³⁰

Ben-idraki, kendisini bilmek, geçmişi bilmek, çevresini bilmek demektir. Ben-idraki, yaşamda özgünlüğün, üretimde özgünlüğün ilk adımıdır. Bu ne-

30 Ahmet DAVUTOĞLU, "Medeniyetlerin ben idraki", Divan, 1997, .ss.10.

denlerle medeniyet kurma hedefi olan bir gençliğin sahip olması gereken öncelikli unsur ben-idraki'dir. Medeniyet inşasındaki diğer unsurların tamamı ancak ben-idraki'nin varlığıyla anlam kazanmakta ve işlevsel hale gelmektedir.

Ben-idrakiyle birlikte şekillenmesi gereken ilk unsur olan inanç temelinde oluşan değerler, toplumlar için bir hedef ortaya çıkarmakta ve medeniyet inşasına anlam kazandıran bir ruh işlevi görmektedir.³¹ Hristiyanlık etkisiyle şekillenen medeniyetlerde “Tanrının Yeryüzündeki Krallığı”, Müslümanlık etkisiyle şekillenen medeniyetlerde “Nizam-ı Alem” mottosu medeniyet inşasında toplumun ihtiyacı olan ruhu sağlamaktadır. İşte bu ruh gençliğe kazandırılması gereken bir önceliktir. Bu sayede, yeni bir medeniyet inşa etmek ya da mevcut medeniyetlerini geliştirmek için yapılması gereken çalışmalar ve uğraşlar uhrevi bir nitelik kazanmaktadır. Yapılanların kısa bir dünya hayatı için değil, ilahi bir gücün desteği ile sonsuzluk için olduğu düşüncesi pekişmektedir. Bu sebeple imanlı, inançlı ve gelecek nesiller adına hırslı bir gençlik, medeniyet inşasının anahtarı olacaktır.

Ben-idrakiyle birlikte şekillenmesi gereken ikinci unsur, bilginin üretimi ve hayata geçirilmesidir. Genç nesiller, dünya görüşlerini başka medeniyetlerin ürünü olan bilgi birikimi üzerinden oluşturduklarında ne bir ben-idraki, ne de bir değerler manzumesi ortaya çıkmamaktadır.³² Bu sebeple ancak okuyan, araştıran, gözlem yapan ve düşünen bir gençlik, medeniyet kurma yolunda yürüyebilecektir. Ancak böyle bir gençlik çevresini anlayabilen, kendisini şekillendirebilen ve çevresini de kendisine göre düzenleyebilen bir toplumu oluşturabilecektir.

Bir medeniyetin sahip olması gereken gelişmiş bir ekonominin mimarı gençliktir. Çünkü ekonomik hayatın arkasında insan gerçeği ve onun yaşayış normları ile zihniyeti vardır.³³ Ben-idraki olan bir gençlik, imanlı-inançlı bir gençlik diğer medeniyetlerin teşvik ettiği tüketim kalıplarına, kapitalizmin tuzaklarına, marka-model-moda ile statü kazanma derdine, mürşiflik girdabına düşmekten kendisini muhafaza edebilecektir. Dolayısıyla israfın olmadığı tasarrufun olduğu, borçlanmayan borç veren, kendisi üreten ve ürettiğini diğer toplumlara satan bir ekonominin oluşturulmasının anahtarı da böyle bir gençlik yetiştirmektir.

31 Yuzuf Ziya İNAN, İman ve Medeniyet, Okat Yayınevi, İstanbul, 1967. ss.29.

32 Alihan AYDAR, “Batının epistemolojik işgali”, Terkip ve İnşa. 3. Sayı, 2015, ss.35.

33 Emine Ebru USTA, “Kültürün Ekonomik Kalkınmaya Etkisi ve Türkiye-Rusya Ekonomik İlişkisi”, International Conference on Eurasian Economies, 2013. ss.462.

Medeniyet için gelişmiş bir kurumsal yapının olması gerekmektedir. Bu kurumsal yapı hem medeniyetin gerekliliklerini kaldırabilecek, hem onu yönetmeye ve yönlendirmeye elverişli olabilecek, hem de diğer toplumlara cezbedici ve hayranlık uyandırıcı bir etki bırakabilecek bir mahiyette olmalıdır. Bu kurumsal yapının tesis edilmesinin ve sürdürülmesinin yükünü omuzlayacak olanda şuurlu, toplumuna hizmet etme gayesi olan, toplumun derdiyle dertlenen, duyarlı, haddini ve hakkını bilen bir gençlik olacaktır. Bu özelliklere sahip olmayan bir gençlik, gelişmiş bir kurumsal bir yapı oluşturamayacağı gibi, sahip olunan mevcut yapıyı dahi koruyamayacaktır. Bu nedenle bu özelliklerin önemi idrak etmiş ve benimsemiş bir gençlik yetişmek ve yetiştirmek gerekmektedir.

Medeniyetlerin vitrini diye nitelendirebileceğimiz şehirlerin imarında, mimari, estetik ve sanat anlayışının şekillenmesinde anahtar konumda olan unsur yine gençliktir. Şehirlerin ve binaların tasarımları, toplumdaki arz-talep dengesiyle şekillenen bir niteliğe sahip olduğu için bunların belirlenmesinde gençli neslin talepleri ve ihtiyaçları etkin olacaktır. Sanat ve estetik içinde aynı durum geçerlidir. Gençlik bu unsurların hepsinde hem arz eden hem talep eden olduğu için temel belirleyici konumundadır. Dolayısıyla, bireysel ya da kamusal alanlarda zevk ve tercihlerini ben-idraki ile ortaya koyabilen bir gençliğin olması gerekmektedir.

Bir toplumun kendi medeniyetini inşa etmek için nasıl bir nesile, nasıl bir gençliğe sahip olması gerektiğini anlamak ve anlatmak için uğraştığımız bu çalışmada ortaya koyduğumuz düşünceleri, Üstad Necip Fazıl Kısakürek, Gençliğe Hitabe olarak ele aldığı yazısında şu cümlelerle özetlemektedir;

“ Zaman bendedir ve mekân bana emanettir!” *şuurunda bir gençlik...*

Kökü ezelde ve dalı ebedde bir sistemin aşkına, vecdine, diyalektiğine, estetiğine, irfanına, idrakine sahip bir gençlik...

Dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, öcünüün davacısı bir gençlik...

Halka değil hakka inanan, meclisinin duvarında “hakimiyet hakkındır” düsturuna hasret çeken, gerçek adaleti bu inanişta ve halis hürriyeti hakka kölelikte bulan bir gençlik...

“Kim var!” diye seslenilince, sağına ve soluna bakınmadan, fert fert “ben varım!” cevabını verici, her ferdi “benim olmadığım yerde kimse yoktur!” duygusuna sahip bir dava ahlâkını pırıldatıcı bir gençlik... ‘‘³⁴

Sonuç

Özgün olma, farklı olma, üstün olma ve ileri olma algısının somutlaştırılması, medeniyet kavramı ile mümkün olmaktadır. İnşa edilebilen bir olgu olarak medeniyet, toplumlar tarafından şekillendirilen bir üst yapıdır. Medeniyetin inşası için gereken unsurları anlamak ve anlatmak için ayrı ayrı incelenirse de bu unsurların hepsi birbirine bağlı unsurlardır. İnanç ve değerler olmadan ben-idrakinden ve kurumsal yapılanmadan, ben-idraki olmadan bilgi üretimi ve ekonomiden, ekonomi ve kurumsal yapı olmadan şehircilik ve estetikten bahsetmek mümkün olmamaktadır.

Medeniyet inşası için gereken unsurlardaki bu bağımlılık göz önüne alındığında, bu unsurların ortaya çıkması için top yekûn bir çalışmanın gerektiği de görülmektedir. Bu kadar kapsamlı ve bütüncül bir üst yapıyı ortaya koyabilecek bir neslin duygu ve düşünce dünyasının da aynı şekilde kapsamlı ve bütüncül bir nitelikte olması gerekmektedir. Bu da ancak insanın yaşamda en çok zinde olunan, hırslı olunan, öğrenmeye açık olunan gençlik döneminde kazanılabilecek bir niteliktir.

Medeniyet kuracak ve omuzlarında yükseltecek bir gençlik evvela kendisini, toplumunu, dünyayı ve ötesini bilmeli; kimliğini net bir şekilde tanımlamalıdır. Her alanda kendisini geliştirmeye çalışmalıdır. Toplumun sorunlarını kendi sorunları gibi görmeli; topluma faydalı olmayı istemelidir. Hayatı başka medeniyetlerin yönlendirmesiyle değil, okuyarak, araştırarak, gözlemleyerek ve tefekkür ederek yaşamalıdır. Şuurlu bir özence sahip olmalı, kimliği ve inaçları doğrultusunda bir zevkleri ve tercihleri bulunmalıdır. Ve en önemlisi de fert olarak yapıp ettiklerinin, devasa bir medeniyet havzasında küçük de olsa bir yerinin bulunduğunu unutmamalıdır. Topluma, geçmiş ve gelecek nesille, Allah'a karşı sorumlu olduğu şuuru taşımalıdır. Çünkü müspet fertler, müspet bir genç nesili, müspet bir gençlik müspet bir medeniyeti ortaya çıkaracaktır.

Kaynakça

- AKDOĞAN, Ali. Ahlak, Medeniyet ve İslâm, Pınar yayınları, İstanbul, 2011.
- ATALAY, Memduh. “Medeniyet hamlesi: Oluşumu karşılaştırması Bileşenleri”, *Terkip ve İnşa*. 3. Sayı, 2015, ss.29-30.
- AVCI, Burak. Mustafa Şekip Tunç’un Kültür, Medeniyet ve eğitim Anlayışı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012,
- AYDAR, Alihan,-. “Batının epistemolojik işgali”, *Terkip ve İnşa*. 3. Sayı, 2015.
- CIVAN, A. Bülent. “Medeniyet tasavvuru ve bilgi telakkisi”, *Terkip ve İnşa* 4. Sayı, 2015, ss. 33-36
- ÇELİK, Celeleddin. “İslam Şehri’nden Şehir İslamı’na: Tarihsel Tecrübeden Sosyolojik Pratiğe Şehrin Medeniyet Kodları”, *Milel ve Nihal*, 9 (3), 2012. ss.137-156.
- DAVUTOĞLU, Ahmet. “Medeniyetlerin ben idraki”, *Divan*, 1997,
- ELİAS, Norbert. *The Civilizing Process: The History of Manners and State Formation and Civilization*, Wiley- Blackwell, Oxford, 2000,
- FUKUYAMA, Francis. *The End of History and the Last Man*, Free Press, 1992,
- GÖKALP, Ziya. *Türk Medeniyet Tarihi*, Elips Kitap. Ankara, 2007,
- GÖRGÜN, Tahsin. “Medeniyet” maddesi, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, İstanbul 1998,
- GÜLER, Ruhi. *Tanzimat’tan II.Meşrutiyet’e ‘Medeniyet’ Anlayışının Evrimi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamju Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, İstanbul, 2006.
- HUNGTINGTON, Samuel P. *Medeniyetler Çatışması*, Çev: Cem Soydemir, Mehmet Turan, Okuyan US Yayınları, Ankara 2006,
- İBN HALDUN, Mukaddime, C. I, Çev. Zakir Kadiri UGAN, İstanbul: MEB Yay. 1986,
- İNAN, M.Akif. *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*, Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları. 2012.
- İNAN, Yuzuf Ziya. *İman ve Medeniyet*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1967.
- KALIN, İbrahim. “Dünya Görüşü, Varlık Tasavvuru ve Düzen Fikri: Medeniyet Kavramına Giriş”. *Dîvân*, 15(29), 2010, ss.1-61,

- KARAKOÇ, Sezai. İnsanlığın Dirilişi, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2013,
- KARAKOÇ, Sezai. Kavramlar, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2012.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl. Gençliğe Hitabe, Büyük Doğu Yayınları.
- KUTLUER, İlhan. “Medeniyet” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 28, İstanbul, 1998
- SAFA, Peyami. Doğu-Batı Sentezi, İstanbul,1978.
- ŞENTÜRK, Recep. “Medeniyetler Sosyolojisi: Neden Çok Medeniyetli Bir Dünya Düzeni İçin Yeniden İbn Haldûn”, İslâm Araştırmaları Dergisi, (2)16, 2006, ss. 89-121
- TASAM, Medeniyet İnşaası- Türkiye Vizyonu Sonuç Bildirisi, Uluslararası İstanbul Kongesi, 2015 ss 3-4. Erişim: http://www.tasam.org/Files/Etkinlik/File/SonucBildirisi/DITK_Bildiri_TR.pdf_3c09f633-e41b-49f8-9906-a52b4ff619b5.pdf
- TOPÇU, Nurettin. Yarınki Türkiye, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1961.
- USTA, Emine Ebru. “Kültürün Ekonomik Kalkınmaya Etkisi ve Türkiye-Rusya Ekonomik İlişkisi”, International Conference on Eurasian Economies, 2013. ss.461-468.
- ÜLKEN, H. Ziya. ”Medeniyetimizin Değerler Sistemi”, Türk düşüncesi Mecmuası, 1(1),1953,